

הכל על אנה

התערוכה
במרכז אנה פרנק
בברלין

טקסטים אוצרותיים
של התערוכה

ברוכים הבאים!

תערוכה זו מנציחה את אנה פרנק.
היא קורבן השואה.
התערוכה צריכה להיות נגישה לכולם.
היא מורכבת משלושה חלקים:

שאלות נפוצות

נענות באזור הכניסה.
חלק זה מספק מידע על ההיסטוריה של המקום הזה
ועל העבודה שנעשית במרכז אנה פרנק.

מי הייתה אנה?

חלק זה מספר את סיפורה של אנה, משפחתה וחבריה.
שלבי החיים מוצגים בשישה אזורים כאשר כל אחד מראה שלב בחיים.

איך אנה קשורה לימינו?

חלק זה בוחן את המשמעות של סיפורה לימינו.
שישה אזורים המציעים זוויות שונות.
כאן ניתן להרחיב את התערוכה עם תרומות משלך.

השואה היא מילה שמשמעותה רצח של מיליוני אנשים על ידי הנאצים.
למשל:

אנשים שהנאצים רדפו כמו "יהודים" או "צוענים".
המילה הולוקאוסט (שואה) מגיעה מהשפה היוונית.
משמעותה המילולית היא "נשרף לחלוטין"

בגישות משמעותה:

כולם צריכים להיות מסוגלים לבקר ולהבין את התערוכה הזו.
מילים מורכבות מודגשות בקו תחתון ומוסברות.
חלק מההסברים נמצאים ממש ליד הטקסטים של התערוכה,
כל ההסברים נמצאים בחוברת קטנה שניתן לקחת איתך.

מי הייתה אנה?

אנליס מארי פרנק הייתה ילדה יהודיה.
היא נולדה בשנת 1929 בפרנקפורט על המיין.
משפחתה כינתה אותה "אנה".
היא עזבה את גרמניה עם משפחתה בסוף שנת 1933.
סיבה אחת לכך הייתה:
הם רצו לברוח מהנאצים.
החל מפברואר 1934 הם חיו בהולנד.
ב-1942 הם הסתתרו עם ארבעה נרדפים נוספים.
לאחר כמעט שנתיים הם התגלו ונעצרו.
הנאצים כלאו אותם במחנות ריכוז.
רק אביה של אנה, אוטו פרנק, שרד את השואה.
בעודה במחבוא אנה כתבה יומן.
לאחר מותה אנה התפרסמה בכל העולם בזכות היומן שלה.

להיות יהודי משמעותו להיות חלק מהעם היהודי.
יהדות היא דת בעלת מסורות, פילוסופיות ותרבויות שונות.
היהודים חיים את אמונתם באופנים שונים.
הנאצים השתמשו במילה "יהודי" כעלבון.
כך הם קראו לאנשים אותם הם רדפו
לנאצים לא שינה אם האנשים הנרדפים רואים את עצמם כיהודים.

הנאצים הם חברי "מפלגת הפועלים הגרמנית הנאציונל-סוציאליסטית"
(המפלגה הנאצית) של אדולף היטלר.
המפלגה נוסדה ב-1919.
הנאצים היו בשלטון בגרמניה מ-1933 עד 1945.
הנאצים טענו שהם טובים יותר מאנשים אחרים ושהם מאוימים על ידם.
בחסות אמונה זו, הם רדפו, התעללו ורצחו אנשים שהם הכריזו עליהם כאויבים.
מחנה ריכוז: הקיצור בגרמנית הוא "KZ".
החל משנת 1933 בנו הנאצים את מחנות הריכוז.

מחנה ריכוז: הקיצור בגרמנית הוא "KZ".
החל משנת 1933 בנו הנאצים את מחנות הריכוז.
שם הם כלאו את האנשים אותם רדפו.
האסירים היו צריכים לעבוד בתנאים קשים והטיפול בהם היה רע.
הנאצים התעללו ורצחו רבים מהאסירים.
החל משנת 1941 הקימו הנאצים מחנות שבהם רצחו אסירים מיד עם הגעתם. אלה נקראו מחנות השמדה.

השואה היא מילה לרצח של כ-6 מיליון בני אדם שנרדפו על ידי הנאצים בגלל יהדותם.
המילה משמעותה בעברית "קטסטרופה".
מילה נוספת לפשעי הנאצים היא "הולוקאוסט".

איך אנה קשורה לימינו?

שמה ודמותה של אנה פרנק ידועים כיום ברחבי העולם. מיליוני אנשים מכירים את היומן שלה. היכרות עם הביוגרפיה של אנה היא דרך ללמוד על השואה, להבין את ההווה ולחשוב על העתיד. לשם כך יש שישה אזורים: ניתן לקרוא ולכתוב בספרייה. יש כאן יומנים של אנה ושל אנשים אחרים. על הבמה תוכלו להופיע בתיאטרון ולצפות בסרטים. כאן אנשים שונים מספרים על חייהם. בסדנה תוכלו לצייר ולהיות יצירתיים. ניתן לראות כאן צורות שונות של זיכרון. בארכיון ניתן לבחון ולתעד. כאן תוכלו לראות דיווחים על תקריות אנטישמיות. ניתן לעשות מחקר בעזרת המחשבים. תוכלו לצרף את המחשבות שלכם לעץ הערמונים של אנה.

ביוגרפיה היא מילה נוספת לסיפור חיים. העיסוק בביוגרפיה מקל על הבנת ההקשר ההיסטורי והבנת האופן בו אנשים פעלו. בכך, אדם תמיד מתעסק גם עם הביוגרפיה האישית שלו, כלומר: עם עצמו.

השואה היא מילה שמשמעותה רצח של מיליוני אנשים על ידי הנאצים. למשל: אנשים שהנאצים רדפו כמו "יהודים" או "צוענים". המילה הולוקאוסט (שואה) מגיעה מהשפה היוונית. משמעותה המילולית היא "נשרף לחלוטין". אנטישמיות היא מילה אחרת לאנטי-יהדות. כלומר: שנאת יהודים

אנטישמיות יכולה להתבטא במילים או במעשים כגון: הדרה, עלבון, איום או התקפה נגד אנשים ומוסדות שנתפסים כיהודים. ניתן לכוון אנטישמיות גם נגד ישראל כמדינה יהודית. אנטישמיות יכולה להגיע מיחידים, קבוצות או מבנים מערכתיים.

שנות ילדותה של אנה בגרמניה 1929-1933

מרגוט פרנק בת שלוש. היא מאוד שמחה.
ב-12 ביוני 1929 נולדה לה אחות קטנה.
אנה. שתיהן גדלות בבית יפהפה עם גינה.
יש להן הרבה חברים וחברות בשכונה.
המשפחה גרה בפרנקפורט על המיין.
אבל הוריהן אדית ואוטו פרנק מודאגים מאוד.
בשנת 1929 פרץ משבר כלכלי עולמי.
המשבר פוגע גם בבנק המשפחתי.
בינואר 1933 עולה מפלגה אנטישמית לשלטון.
חברי המפלגה נקראים נאצים.
במרץ תופס נאצי את תפקיד ראש העיר
של פרנקפורט.
אוטו ואדית מרגישים מאוימים.
הם מחליטים לעזוב את ארצם.
ב-1934 הם מתחילים חיים חדשים בהולנד עם בנותיהם.

משבר כלכלי פירושו:

עבור רוב החברות, העסקים הופכים ללא רווחיים.
אנשים רבים מאבדים את מקום עבודתם כתוצאה מכך ולא יכולים למצוא עבודה חדשה.
לכן, אין להם כסף או שהכסף שלהם הופך לחסר ערך באופן פתאומי.
בשנת 1929 זה קרה בכל העולם.

אנטישמיות היא מילה אחרת לאנטי-יהדות.

כלומר: שנאת יהודים

אנטישמיות יכולה להתבטא במילים או במעשים כגון:
הדרה, עלבון, איום או התקפה נגד אנשים ומוסדות שנתפסים כיהודים.
ניתן לכוון אנטישמיות גם נגד ישראל כמדינה יהודית.
אנטישמיות יכולה להגיע מיחידים, קבוצות או
מבנים מערכתיים.

ביתה החדש של אנה בהולנד 1933-1940

אדית מוצאת דירה למשפחה באמסטרדם.
מרגוט ואנה הולכות לבית ספר. הן לומדות הולנדית במהירות. אדית לוקחת על עצמה את
עבודת הבית. אוטו עובד הרבה בחברה החדשה שלו. אבל העסקים לא הולכים כל כך טוב.
הם מנסים להגר לאנגליה או לארה"ב.
הוריה של אנה חוששים לקרוביה של אדית בגרמניה.
הנאצים מעבירים שם יותר ויותר חוקים אנטי-יהודיים. סבתה של אנה רוזה ודודיה יוליוס
וולטר שורדים את הפוגרומים של נובמבר 1938.
הם בורחים מגרמניה.
ב-1 בספטמבר 1939 פולשים חיילים גרמנים לפולין. מלחמת העולם השנייה מתחילה.
אדית ואוטו שואלים את עצמם: האם הנאצים יתקפו גם את הולנד?

חוקים אנטי-יהודיים הם חוקים שמטרתם להפלות, לשלול זכויות ולרדוף אנשים בגלל יהדותם.

הפוגרומים של נובמבר 1938 הם השם שניתן להתקפות הנאצים על יהודים בלילה שבין ה-9 ל-10 בנובמבר 1938
(המכונה גם "ליל הברדלח" והימים שאחריו). המילה "פוגרום" באה מהשפה הרוסית ומשמעותה "הרס".
הנאצים עוצרים 30,000 בני אדם ורוצחים כ-400.
הם הורסים מוסדות יהודיים יותר מ-1,400 בתי כנסת.

מלחמת העולם השנייה הוא השם שניתן למלחמה שניהלו גרמניה ובעלות בריתה ברחבי העולם בין השנים
1939 ו-1945. המלחמה מתחילה בהתקפה הגרמנית על פולין. הנאצים מנהלים מלחמת השמדה.
כלומר: הנאצים רוצים להשמיד לחלוטין חלק מהאנושות.

חייה של אנה בסכנה 1940-1942

ב-10 במאי 1940, הפחד הגדול ביותר של אוטו ואדית מתגשם: צבא גרמניה כובש את הולנד. גם בהולנד הנאצים מעבירים חוקים אנטי-יהודיים. בינואר 1941 נאלצים כל היהודים למסור את כתובתם לנאצים. ביוני עוצרים הנאצים יותר מ-300 גברים יהודים באמסטרדם. הם כולאים אותם במחנות ריכוז. ביניהם מכרים של משפחת פרנק. הנאצים אוסרים על ילדים יהודים ללמוד בבתי ספר ציבוריים. לאחר חופשת הקיץ, מרגוט ואנה צריכות לעזוב את בית הספר. ב-12 ביוני 1942, יום הולדתה ה-13, החלה אנה לכתוב יומן. ביום ראשון אחד ביולי, מרגוט, כמו רבים אחרים, מקבלת טלפון מהנאצים. היא צריכה להתייצב לעבודות כפייה בגרמניה. הוריה של אנה חוששים לחייה של מרגוט. אבל יש להם תוכנית.

עבודת כפייה חשובה למאמץ המלחמה הנאצי: למעלה מ-12 מיליון מבוגרים וילדים בגרמניה ובמדינות הכבושות עובדים בעבודות כפייה עבור הגרמנים. הם לא מקבלים מספיק אוכל ומשלמים להם מעט מאוד או כלל לא. אנשים רבים חולים או מתים בגלל העבודה הקשה.

זמנה של אנה במחבוא 1942-1944

בבוקר ה-6 ביולי 1942 נכנסה משפחת פרנק למחבוא. הוריה של אנה בנו דירה בבניין האחורי של החברה של אוטו. העובדים הקרובים ביותר שלו היו מוכנים לעזור להם. הנאצים מחפשים את כל מי שלא התייצב לעבודות כפייה. הם עוצרים אותם ולוקחים אותם למחנה המעבר וסטרבורק. משם מתחיל הגירוש הראשון למזרח אירופה ב-15 ביולי. יומיים לפני כן מגיעה גם משפחת ואן פלס לתפוס מחסה בבית הסודי. בנובמבר צירפו המשפחות אדם נרדף נוסף: פריץ פפר. כל שמונת האנשים האלה גרו יחד בחלל קטן יותר משנתיים. הם חיים בתנאים קשים ובפחד תמידי שיגלו ויגרשו אותם. אבל תבוסת החיילים הגרמנים בסטלינגרד נותנת להם כוח. בשנת 1944 הגיעו חיילי בעלות הברית לצפון צרפת. השחרור מתקרב.

מחנה המעבר וסטרבורק נבנה על ידי ממשלת הולנד בשנת 1939 כמחנה לפליטים יהודים. החל מיולי 1942 הנאצים השתמשו בו כמחנה ריכוז. הם קוראים למחנה "מחנה מעבר משטרתי" וכולאים שם אנשים אותם הם רודפים. הנאצים גירשו משם את האסירים למזרח אירופה ב-93 רכבות.

גירוש הוא הובלה מאורגנת של אנשים למקומות אחרים. הנאצים מגרשים אנשים שהם הכריזו עליהם כאויבים למחנות ריכוז והשמדה.

בעלות ברית הוא מונח נוסף שמשמעותו שותפים. הכוונה היא למדינות שחברו יחד כדי להילחם בנאצים.

ששת החודשים האחרונים של אנה 1944-1945

ב-4 באוגוסט 1944 מתגלים שמונת האנשים בחדר האחורי הסודי. אולי מישהו בגד בהם. נאצים חמושים נכנסים למחבוא. הם עוצרים ומגרשים את כל שמונת הנרדפים ואת שני המסייעים שלהם. מיפ ובפ מוצאים את יומנה של אנה. מיפ שומרת אותו. בווטרבורק שמונת האסירים עובדים בפירוק סוללות. ב-3 בספטמבר 1944 סוגרים אותם הנאצים בקרונות בקר. הנסיעה ברכבת אורכת שלושה ימים ושלושה לילות. הרכבת עוצרת לבסוף באושוויץ-בירקנאו בלילה. הנאצים מפרידים את המגורשים לנשים וגברים. מרגוט ואנה נשארות תחילה עם אמם אדית. בסוף אוקטובר הנאצים מגרשים שוב את האחיות. הן נלקחות ברכבת לברגן בלזן. גם במחנה הריכוז הזה הן סובלות מהתנאים הנוראים. הן מאמינות שהוריהן כבר אינם בין החיים. בחורף הן חולות בקדחת טיפוס. אנה מתה זמן קצר אחרי מרגוט בפברואר 1945.

אושוויץ הוא מחנה הריכוז וההשמדה הגרמני הגדול ביותר. הוא מוקם בפולין הכבושה ב-1940. חלק מהמחנה נקרא "בירקנאו".

רוב האנשים נרצחים שם בתאי גזים מיד עם ההגעה. הנאצים רצחו יותר מ-1.1 מיליון בני אדם באושוויץ, רובם בתאי גזים.

ברגן בלזן הוא מחנה ריכוז שנמצא בין המבורג להנובר. הוא מוקם באפריל 1943.

מאז סוף 1944, ברגן בלזן היה יעד לגירושים ממחנות ריכוז אחרים. הנאצים רצחו שם יותר מ-52,000 איש. אסירים רבים מתים ממחלות, מרעב או נרצחים על ידי צוות המחנה.

קדחת טיפוס היא מחלה מדבקת. קדחת הטיפוס גורמת לכאבי ראש עזים, פריחות, עצירות וחום גבוה. בתנאים של מחנה הריכוז, המחלה מתפשטת במהירות והיא קטלנית עבור אסירים רבים.

חזרתו של אוטו ויומנה של אנה 1945-1947

ב-27 בינואר 1945 שחרר הצבא האדום את אושוויץ.
אוטו עדיין חי.
הוא לא יודע מה עלה בגורל משפחתו.
הוא חוזר להולנד רק לאחר מספר חודשים כי המלחמה עוד לא הסתיימה.
הוא נוסע עם ניצולים נוספים.
רוזה דה וינטר-לוי מספרת לו על מותה של אדית.
ב-3 ביוני 1945 הוא חוזר לאמסטרדם.
אוטו עושה הכל כדי למצוא את בנותיו.
ביולי הוא מגלה:
אנה ומרגוט לא שרדו.
מיפ מושיטה לו את יומנה של אנה.
בו אוטו קורא:
אנה רצתה לפרסם את כתביה.
הוא מגשים את משאלתה:
בשנת 1947 יצא לאור ספר תחת הכותרת "Het Achterhuis" (הבית הסודי).

הצבא האדום הם חיילי ברית המועצות.
ברית המועצות היא חלק מבעלות הברית ואחראית למצור הצבאי על הנאצים.
הצבא האדום סובל מהאבידות הגדולות ביותר במלחמת העולם השנייה:
מתוך כ-34 מיליון חיילים, יותר מ-8.5 מיליון מתים.
הנאצים רצחו עוד 3 מיליון חיילים בזמן שהיו שבויי מלחמה בגרמניה.

ספריה למה יומנים חשובים?

אנשים רבים מתעדים את מה שהם חווים, חושבים ומרגישים. חלק כותבים זאת ביומן. רוב היומנים נשארים סודיים. אחרים מתפרסמים. קריאת יומנים עוזרת להבין את העבר. אנה כותבת יומן כי חסרה לה חברה טובה. הכתיבה עוזרת לה להתמודד טוב יותר במחבוא. גם למרגוט היה יומן, אבל הוא אבד. יומנה של אנה ידוע כיום ברחבי העולם. מה שהרבה אנשים לא יודעים: אנה כתבה טקסטים שונים. והיא תיקנה את רשומות היומן שלה כדי לפרסם אותו. היא מתחילה לעשות זאת זמן קצר לפני שנתפסה. אוטו מרכיב טקסט מיומנה של אנה ומהנוסח המתוקן שלה. הוא מפרסם אותו כספר ב-1947.

נוסח היא מילה אחרת ל"גרסה".

במה מי מחליט מי אני?

לא כל כך קל לענות על השאלה הזו, אבל זה משפיע על כולם, היום וגם אז. ביומנה אנה מתארת את עצמה: היא צעירה בעלת ביטחון עצמי שרוצה להיות סופרת. היא גם יהודיה חסרת אזרחות שהייתה רוצה להיות הולנדית. אנה נהנית להתנסות בתפקידים חדשים בתיאטרון בבית הספר היסודי. היא מכנה את עצמה "צרור של סתירות". בכך היא מתכוונת:

היא שטחית ומצחיקה בחברה, אבל רצינית ומהוררת כשהיא לבד. עבור הנאצים, אנה הייתה רק דבר אחד: יהודיה. אנטישמיות, גזענות ואפליה קיימות גם היום. אנשים שחוו זאת יכולים לדווח על מה. שהם חוו ועל איך זה מרגיש. כל אחד יכול לפנות לארגונים הפועלים נגד אפליה.

אנשים הם חסרי אזרחות אם אין להם דרכון של מדינה כלשהי. אדם יכול להיות חסר אזרחות בגלל גירוש או פירוק מדינה. בנובמבר 1941 שללו הנאצים את אזרחותם של כל היהודים שחיו מחוץ לגרמניה.

גזענות מבדילה בין אנשים על מנת להצדיק יחס לא שוויוני. גזענים מחלקים אנשים לשתי קבוצות: אנחנו ו"הם". כדי לסווג, הם משתמשים במאפיינים ממשיים ומדומיינים, כמו מוצא, צבע עור, דת או שפה. גזענות קיימת כבר הרבה מאוד זמן: אנשים "לבנים" השתמשו בגזענות כדי להצדיק את השעבוד והניצול של אנשים "שחורים". אנשים שנפגעים מגזענות היום מתמודדים איתה מדי יום: באינטראקציות שלהם עם אנשים אחרים, אבל גם במערכות ובמוסדות.

אפליה פירושה לשים אנשים בעמדת נחיתות. למשל בגלל:

גיל, מין, מוצא, צבע עור, מוגבלות, נטייה מינית, מעמד או דת. מאפיינים אלה עשויים להיות נכונים או סתם דעות קדומות. רוב האנשים חווים אפליה על בסיס מספר מאפיינים. כך האפליה מתחזקת.

סדנה איך נראית הנצחה?

הנצחה היא דרך להתמודד עם העבר. לרוב מדובר בהכרה בסבל. כדי לזכור: הסיפור הזה חשוב.

יש הרבה אנדרטאות במרחבים הציבוריים.

המקום בו אפשר לראות אותן הוא חשוב.

הן מזכירות משהו שאסור לשכוח.

גם חייה ומותה של אנה מונצחים: דרך אנדרטאות במקומות חיה,

ועל ידי מתן שמות לבתי ספר, רחובות וכיכרות.

שאלות אלו עוזרות להבין אנדרטאות:

- מה האנדרטה מנציחה?

- מתי היא הוקמה?

- מי יזם אותה?

- איך הוא משפיעה על הצופה?

יש מחלוקת פוליטית על ההנצחה.

אנשים מתווכחים על כך בפומבי: מה צריך להנציח? ומה לא?

אנדרטאות מצביעות על העבר.

הן נראות באופנים שונים.

אנדרטאות יכולות להיות למשל:

שלטים או פסלים.

ארכיון כיצד מתבטאת האנטישמיות?

אנטישמיות היא מילה נוספת לעוינות כלפי יהודים.
היא מתבטאת גם היום בצורות שונות:
כאיום לשוני ופיזי, כפגיעה ברכוש או כאלימות קיצונית.
סיום המלחמה אינו אומר קץ לאנטישמיות.
לאחר 1945, מעטים מהנאצים הורשעו.
רבים חזרו לעבודות הישנות שלהם.
למשל:
בבתי ספר, בפוליטיקה, ברפואה, במערכת המשפט ובמשטרה.
יומנה של אנה הוא גם יעד להתקפות עד היום.
אנטישמים טוענים: זה זיוף.
אוטו פרנק נקט בצעדים משפטיים נגד טענות אלה.
לאחר בדיקות קפדניות, מדענים אישרו: היומן של אנה אמיתי.
כל מי שחווה תקריות אנטישמיות יכול לדווח עליהן.
זה חשוב על מנת לפעול נגד האנטישמיות.

"הכל על אנה" התערוכה במרכז אנה פרנק ברלין

שעות פתיחה:
שלישי עד ראשון 10:00 עד 18:00

רחוב רוזנטלר 39, 10178 ברלין
כניסה 1. חצר פנימית מימין, קומה שניה,
ישנה מעלית

נגישות:

טלפון: 030-2888656-00
www.annefrank.de

מרכז אנה פרנק

מרכז אנה פרנק

הכל על אנה

התערוכה יצאה לפועל במימון:

Die Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien

Senatsverwaltung
für Justiz, Verbraucherschutz
und Antidiskriminierung

be Berlin

Demokratie.
Vielfalt. Respekt.
In Berlin.

Das Landesprogramm